

MODELE DE CONSUM LA UNELE FAMILII ATIPICE DETERMINATE PRIN METODA BUGETELOR DE VENITURI ȘI CHELTUIELI

Camelia GHEORGHE

Ancheta-pilot, realizată de Institutul de Cercetare a Calității Vieții în luna august 1990, a urmărit descrierea situației consumului în acel moment, prin intermediul unor modele de consum desprinse din bugetele familiilor cercetate. Rezultatele anchetei s-au concretizat în identificarea unor bugete de familie necercetate încă la noi, dar care prezintă un real interes mai ales în contextul trecerii țării noastre la economia de piață. Astfel, dacă dorim o economie de piață orientată social, trebuie găsite toate soluțiile posibile pentru a contracara efectele negative ale tranziției și pentru a proteja în același timp familiile care sînt cele mai vulnerabile. E vorba, în primul rînd, de familiile tinere de studenți și muncitori, de intelectuali, ca și de familiile pensionarilor invalizi sau de urmaș. În acest context, cunoașterea bugetului tipurilor de familie menționate devine absolut necesară în fundamentarea oricărei măsuri economice sau sociale cu incidență în domeniul veniturilor, a structurii și nivelului consumului unei familii.

Inițial, cercetarea a urmărit și identificarea bugetului unor familii care desfășoară o activitate pe cont propriu. De aceea, chestionarul pe baza căruia s-a desfășurat ancheta-pilot a inclus veniturile din activitatea particulară și cheltuielile ocazionate de desfășurarea acesteia, iar eșantionul, în forma sa inițială, a fost structurat și în funcție de aceste categorii socio-profesionale ale populației. La chestionarea propriu-zisă a acestor familii, investigatorii au întîmpinat serioase greutăți în completarea formularelor, fie datorită necunoașterii de către familia respectivă de liber-profesioniști a veniturilor și cheltuielilor curente lunare (ancheta s-a desfășurat la nici un an de la punerea în vigoare a legislației referitoare la inițiativa particulară), fie din cauza refuzului acestora de a-și declara veniturile. S-a renunțat astfel la chestionarea acestor familii.

Cercetarea s-a extins, în fapt, asupra bugetelor de familie ale tuturor categoriilor socio-profesionale din țara noastră — cu excepția familiilor de țărani și liber-profesioniști —, pe diverse componente ale acestora și a condus în mod logic la posibilitatea cunoașterii, analizării unor modele de consum specifice. Rezultatele cercetării îndreptătesc desfășurarea, în viitor, a unei alte anchete, mai ample, la nivel de țară, pentru a face posibilă realizarea unei comparații între situația exis-

lentă la mijlocul anului 1990 și cea de după liberalizarea efectivă a prețurilor, ce se va încheia în anul 1991.

1. *Considerații asupra populației investigate*

Cercetarea a debutat cu efectuarea în luna august a anului 1990 a unei anchete-pilot pe un eșantion de 225 de familii din București, urmînd ca rezultatele acesteia să justifice sau nu desfășurarea în anul următor a unei anchete ample în țară.

Eșantionul a fost structurat în funcție de patru criterii principale : categoria socio-profesională din care face parte capul de familie ; componența familiei ; nivelul de instruire a celor doi soți ; vîrsta și anii de căsătorie a partenerilor.

În urma acestei structurări, eșantionul a cuprins familii de muncitori și de intelectuali din toate sectoarele activității economice, studenți și familii studențești, precum și familii de pensionari de toate categoriile. Structurarea eșantionului după cel de-al doilea criteriu a urmărit includerea unei game cît mai variate de familii, cu diferite componențe, atît ca număr de persoane, cît și ca număr de copii în întreținere. De asemenea, s-a avut în vedere și investigarea persoanelor care se gospodăresc singure. Cel de-al treilea criteriu a structurat familiile eșantionului în : familii mixte și familii omogene, printr-o familie mixtă înțelegîndu-se familia în care un membru al cuplului familial are studii superioare, iar celălalt studii medii ; printr-o familie omogenă s-a înțeles familia în care cei doi soți au același nivel de instruire. În sfîrșit, cercetarea a urmărit și investigarea familiilor tinere, adică a familiilor în care cei doi soți îndeplinesc, concomitent, două condiții : au vîrsta de pînă la 30 de ani și cel mult 5 ani de căsătorie.

Ancheta-pilot s-a desfășurat pe baza unui chestionar ce cuprinde :

- a) un tabel cu datele de identificare a membrilor familiei anchetate ;
- b) sursele posibile de venit lunar ale familiei respective ;
- c) cheltuielile curente lunare efectuate de familia respectivă ;
- d) numerarul disponibil la începutul și la sfîrșitul lunii.

Datele de identificare a membrilor familiei anchetate se referă, în mod logic, la sex, vîrstă, sectorul economic în care activează, ocupația lor, numărul anilor de căsătorie și ultima școală absolvită. Unele date ne-au fost necesare pentru structurarea eșantionului pe cele patru criterii.

Capitolul de venituri include veniturile pe care le obține lunar, în mod curent, familia, care pot fi constituite din salariul obținut de la o unitate de stat, din veniturile realizate din activități particulare (fără ca familia să dispună de o autorizație de întreprinzător particular, obține venituri dintr-o serie de îndeletniciri : croșetat, solist în corul unei biserici, meditații, reparații instalații sanitare, reparații ceasuri, menaj și îngrijirea copiilor etc.), alocațiile de stat pentru copii, pensiile de asigurări sociale, împrumuturile lunare restituite de diverse persoane sau luate de la populație, contravaloarea mărfurilor cumpărate pe credit/lună, sumele de bani primite de la rude și părinți, alte venituri, retragerile de sume bănești de la C.E.C. pentru cheltuieli lunare curente.

Capitolul de cheltuieli include patru mari grupe : diminuările lunare de venituri (din salariu sau alte scăzăminte/lună), cheltuielile lunare de consum (în care se evidențiază cheltuielile pentru cumpărarea de produse alimentare, nealimentare și servicii, cu detalierea acestora), cheltuielile cu activitatea particulară (rubrică care nu a fost acoperită cifric datorită renunțării ulterioare la includerea, în eșantionul final, a familiilor de liber-profioniști) și depunerile de sume bănești la C.E.C./lună.

Numerarul disponibil la începutul lunii se referă la suma de bani existentă în bugetul unei familii în mod obișnuit când începe o lună nouă, dar nu include economiile existente la C.E.C.

Numerarul disponibil la sfârșitul lunii reprezintă diferența dintre totalul ce rezultă din însumarea numerarului de la începutul lunii cu veniturile realizate în perioada respectivă și cheltuielile lunare ale familiei.

Cercetarea a urmărit luarea în considerare a unor bugete lunare curente de familie. De aceea, atât partea de venituri, cât și cea de cheltuieli a exclus sumele bănești ce ar putea intra sau ieși ocazional din bugetul familiei, ca, de exemplu, cele ce ar proveni din vînderea unui autoturism sau s-ar datora achiziționării unei garnituri de mobilă, a unor bunuri de folosință îndelungată ș.a.

Înregistrarea datelor a avut loc pe baza estimării veniturilor și cheltuielilor lunare de către cei doi soți. Acestora li s-a atras atenția că e vorba de un buget curent de familie și că dacă ancheta are loc în luna august nu înseamnă că în mod obișnuit respectiva familie cheltuieste 10 000 lei pe lună pentru turism, odihnă și recreare. Sau că dacă ancheta s-ar fi desfășurat în iarnă, aceasta nu înseamnă că familia în mod curent cheltuieste pe lemne și cărbuni 5 000 de lei lunar. Cei doi soți au trebuit să estimeze aceste cheltuieli la nivelul unui an și apoi la nivelul unei luni pentru a se obține, într-adevăr, un buget lunar curent de familie.

S-a procedat, de asemenea, la un artificiu metodologic prin includerea și la capitolul de venituri și la cel de cheltuieli a ratelor lunare C.A.R. Rata C.A.R. plătită de familiile ce au făcut asemenea împrumuturi este resimțită în fiecare lună ca o diminuare reală din salariu. Pe de altă parte, această rată se regăsește și în partea de venituri, sub forma unei sume ce reprezintă împrumutul total, împărțit la numărul lunilor în care acesta urmează a fi achitat. Deși cele două sume — și de la venituri și de la cheltuieli — sînt identice, s-a considerat necesară includerea lor mai ales în capitolul de cheltuieli, acestea participînd la determinarea modelului de consum.

Ca urmare a completării chestionarului pe baza unor estimări ale celor doi soți și nu prin înregistrări zilnice, rezultatele cercetării prezintă o anumită relativitate. De aceea, s-a simțit nevoia comparării acestora cu cele obținute prin investigarea anuală a eșantionului național realizată de Comisia Națională pentru Statistică. Abaterile ce apar nu sînt îngrijorătoare și pot fi explicate prin modalitatea de alegere a familiilor din eșantion, acesta neincluzînd familiile țărănești, dar cuprinzînd, în schimb, alte tipuri de familie (studenți, categorii diferite de pensionari), precum și prin locul efectuării anchetei (aceasta a cuprins doar raza municipiului București). De aceea, la capitolele mari ale

bugetului se vor face referiri și la datele evidențiate de eșantionul național, ca un nivel mediu la care se impune raportarea.

Toate datele obținute în urma anchetei-pilot sînt doar ilustrative și nu reprezentative pentru populația României. În această fază a cercetării obiectivul propus a fost nu atît diagnosticarea exactă a consumului actual al populației investigate, cît încercarea de a verifica unele soluții pentru asigurarea unui diagnostic cît mai corect.

2. Aspecte referitoare la veniturile familiilor investigate

Orice model de consum nu poate fi analizat în afara luării în considerare a aspectelor legate de veniturile unei familii. Ancheta întreprinsă a condus la formularea unor concluzii în acest sens, pe care le vom prezenta în continuare.

Pentru familiile de muncitori și intelectuali, sursa principală a veniturilor lor o constituie salariul obținut pentru munca efectuată în întreprinderi și instituții de stat. Veniturile studenților sînt reprezentate, în proporția cea mai importantă, de sumele bănești primite de la părinți, iar pensionarii își asigură sursa principală de venit din pensia de asigurări sociale.

50% din familiile cercetate plătesc rate la C.A.R., la care se adaugă 20% care au împrumutat bani de la alte persoane. Procentele cresc la 55% și, respectiv, 22% în cazul familiilor tinere, care mai primesc, lunar, anumite sume de bani și de la părinți. Din 225 de familii, doar 72 de familii dispuneau la începutul lunii de numerar (fără depunerile de la C.E.C.). Această, împreună cu veniturile reduse obținute pentru munca efectuată la stat și cu faptul că în cazul multor familii soldul la sfîrșitul lunii era negativ, explică procentul ridicat al familiilor ce trăiesc din împrumuturi de la o lună la alta, transferurile intergeneraționale de venituri în cazul familiilor tinere, obligația desfășurării unei activități extrastudentești (vînzător de ziare, hamal în Gara de Nord ș.a.) în dauna pregătirii profesionale, în cazul familiilor studentești care nu sînt ajutate de părinți.

Răspunsurile formulate de subiecții intervievați impun o serie de rezerve legate de veniturile unor familii care nu au declarat sau au diminuat poziția „alte venituri” (cadouri, recompense, bacșișuri, „atenții” etc.); oricum li s-ar spune acestor venituri, în cazul familiilor de medici, mecanici auto, coafeze, ospătari, croitori etc., ele reprezintă mult peste 3% din veniturile familiilor respective, cum rezultă din declarații.

Venitul mediu lunar/familie la nivelul întregului grup investigat este de 6 382 lei, cu 45 de lei mai redus decît cel al eșantionului național (a se vedea tabelul nr. 1).

Veniturile medii lunare pe familie și pe persoană, în funcție de categoria socio-profesională și de componența familiei, în trimestrul III al anului 1990

— lei —

Categorია socio-profesională Componența familiei	Total		Fam. de muncitori		Fam. de intelectuali		Fam. de studenți		Fam. de pensionari	
	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.
Total	6382	2357	7283	2402	9688	3132	3053	1736	5503	2157
1. 1 persoană	—	3457	—	3505	—	5195	—	2459	—	2670
2. cuplu fără copii	6810	3405	6940	3469	11835	5917	3100	1550	5365	2682
3. cuplu cu 1 copil	6823	2274	8136	2712	9565	3168	3600	1200	6050	2295
4. cuplu cu 2 copii	8133	2033	7487	1872	9063	2266	—	—	7850	1962
5. cuplu cu 3 copii	7083	1416	7978	1596	—	—	—	—	6189	1179
6. cuplu cu 4 sau mai mulți copii	7545	1257	7545	1257	—	—	—	—	—	—

Așa cum se observă și din analiza datelor tabelului nr. 1, veniturile familiilor de intelectuali și de muncitori depășesc nivelul mediu lunar al tuturor familiilor investigate, în timp ce veniturile de pensionari și mai ales cele ale studenților se situează cu mult sub nivelul mediu. Aceeași situație se menține și în cazul venitului pe persoană; venitul mediu de 2 357 lei este depășit de familiile de intelectuali cu 775 lei, în schimb studenții au un venit mediu cu 621 lei mai redus.

Situația veniturilor familiilor tinere e ilustrată de tabelul nr. 2. Acestea au un venit mediu lunar de 6 091 lei, cu 291 lei mai mic decât cel pe ansamblul familiilor anchetate și cu 336 lei sub cel al eșantionului național.

Analizând veniturile pe persoană, nici una dintre familiile tinere nu depășește nivelul mediu general de 2 357 lei, corespunzător ansamblului celor interviuați.

În cazul familiilor mixte, cercetarea a demonstrat că acest tip de familie realizează venituri mai mari cu 20% decât cele ale familiilor omogene și cu 15% mai mari decât cele ale întregului eșantion.

În cazul analizei veniturilor pe tipuri de componență a familiilor se remarcă aspectul că doar veniturile familiilor de muncitori și intelectuali depășesc nivelul mediu, cu excepția tipului de familie cu 2 copii, în care familiile de muncitori au venituri cu 646 lei mai reduse.

Veniturile pe familie și pe persoană, la nivelul unei luni,
ale familiilor tinere în funcție de categoria socio-profesională
și de componența familiei, în trimestrul III al anului 1990

— lei —

Categorია socio- profesională Componența familiei	Pe ansamblu		Total familiei tinere		Muncitori		Intelectuali		Studenti	
	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.
Total	6382	2357	6091	2054	7110	2039	6694	2231	4450	1858
1. 1 persoană	—	3457	—	—	—	—	—	—	—	—
2. cuplu fără copii	6810	3405	4500	2250	—	—	—	—	4500	2250
3. cuplu cu 1 copil	6823	2274	5792	1930	6283	2094	6694	2231	4400	1467
4. cuplu cu 2 copii	8133	2033	7937	1984	7937	1984	—	—	—	—
5. cuplu cu 3 copii	7083	1416	—	—	—	—	—	—	—	—
6. cuplu cu 4 și mai mulți copii	7545	1257	—	—	—	—	—	—	—	—

Critică este situația familiilor de muncitori și pensionari cu mai mult de 3 copii în întreținere, în care unei persoane îi revin doar 1 257 lei, respectiv 1 179 de lei. Și la studenți, familiile cu un copil dispun doar de 1 200 de lei pe o persoană, acestea deținând ultimul loc în ierarhia veniturilor familiilor tinere (a se vedea tabelele nr. 1 și nr. 2).

Analizând fiecare categorie socio-profesională în parte se constată următoarele :

1. În cazul familiei de muncitori, veniturile cele mai reduse, atât pe familie, cât și pe o persoană, revin celor din industria ușoară (1 994 lei/persoană) și din industria grea (2 001 lei/persoană), urmate de cele din transporturi; în schimb, familiile muncitorilor din comerț, turism și alimentație publică beneficiază, așa cum era și de așteptat, de venituri mult mai ridicate.

2. Referitor la familiile de intelectuali este de arătat că, în cadrul acestora, de cele mai ridicate venituri se bucură familiile de ingineri și medici (cu 3 233 și, respectiv, 3 200 lei/persoană), urmate de cele de arhitecți și economiști; mult sub nivelul mediu se află familiile cercetătorilor și profesorilor (cu 2 305 și, respectiv, 2 428 lei/persoană); în cazul analizării veniturilor la nivelul familiei, situația se prezintă astfel: familiile de ingineri — 10 776 lei, de cercetători — 9 796 lei, iar pe ultimul loc familiile profesorilor.

3. În privința familiilor de pensionari, datele avute în vedere arată că, sub aspectul veniturilor, situația cea mai proastă o au pensionarii

de urmaş (3 695 lei/familie) și cei cu invaliditate de gradul I (4 951 lei/familie); o situație sensibil mai bună o au pensionarii pentru limită de vîrstă cu vechime integrală în muncă.

4. La studenți și familiile de studenți, veniturile depășesc 2 400 lei/lună; în cazul în care familiile de studenți au și un copil veniturile ajung la 1 200 lei pe o persoană, deci la 3 600 lei/familie, ceea ce reprezintă o sumă derizorie, complet insuficientă pentru traiul unei familii și cu atît mai mult pentru satisfacerea aspirațiilor intelectuale.

3. Analiza cheltuielilor familiilor anchetate. Modele specifice de consum.

Datele referitoare la capitolul de cheltuieli din bugetele familiilor investigate au condus la concluzionări interesante și la posibilitatea construirii modelelor de consum pe care am dorit să le identificăm, ca scop final al cercetării noastre.

Nivelul mediu lunar al cheltuielilor unei familii este de 6 156 lei, cu 688 lei mai ridicat decît cel al eșantionului național (a se vedea tabelul nr. 3).

TABELUL NR. 3

Cheltuielile medii lunare pe familie și pe o persoană
în funcție de categoria socio-profesională și de componența familiei,
în trimestrul III 1990

— lei —

Categorია socio-profesională Componența familiei	Total		Intelectuali		Muncitori		Studenți		Pensionari	
	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.	pe fam.	pe pers.
Total	6156	2722	7066	2401	9109	4238	3335	2270	5114	1982
1. 1 persoană	3517	3517	3699	3699	4883	4883	3020	3020	2466	2466
2. cuplu fără copii	7568	3784	7031	3515	13636	6818	4816	2408	4791	2396
3. cuplu cu 1 copil	6631	2272	7998	2666	9036	3012	4150	1383	5342	2026
4. cuplu cu 2 copii	7592	1898	6520	1630	8959	2240	—	—	7297	1824
5. cuplu cu 3 copii	7465	1463	8637	1727	—	—	—	—	6294	1199
6. cuplu cu 4 și mai mulți copii	7033	1172	7033	1172	—	—	—	—	—	—

Ambele niveluri sînt depășite de cheltuielile înregistrate de familiile de intelectuali și de muncitori. Familiile tinere realizează cheltuieli lunare cu 200 lei mai mari decît cele medii, depășire ce poate fi expli-

cată printre altele de necesitățile primei dotări a locuinței sau de chiriile mari percepute de proprietarii de imobile datorită penuriei de locuințe.

Dacă cheltuielile unei persoane ce se gospodărește singură sînt depășite de cele ale tuturor celorlalte tipuri de familie, în momentul calculării acestora pe o persoană situația se schimbă. Se observă, așadar, că o persoană singură cheltuie mai mult pe lună decît o persoană care face parte dintr-o familie de 2—6 persoane. Această situație este generală, fiind întilnită la toate categoriile socio-profesionale, cu excepția cuplului de intelectuali fără copii.

Famiiliile tinere fără copii sau cu 1 copil (majoritatea nu au copii sau au doar 1 copil) cheltuiesc, conform logicii de mai sus (și așa cum e ilustrat în tabelul nr. 3), mult mai mult decît familiile mai numeroase și în care, în mod firesc, soțul face parte din grupele de vîrstă mai înaintate. Aceasta este una din constatările care se impun a fi luate în considerare în stabilirea cuantumului alocației pentru 1 copil, a salariului unui tînăr, a burselor pentru studenții familiști, a percepției impozitelor și taxelor etc.

Cheltuielile lunare de consum reprezintă, la toate tipurile de familii analizate, ponderea cea mai mare în volumul cheltuielilor (84,5% față de 90,1% pentru eșantionul național), fiind urmate, la mare distanță, de diminuările lunare de venit (12,7%) și de depunerile la C.E.C., care sînt mai mult simbolice (1,7%).

Cheltuielile de consum ale familiilor tinere depășesc cu aproape 3% nivelul mediu, neexistînd practic depuneri la C.E.C. Așadar, economiile făcute în anii trecuți se diminuează de la un an la altul, de la o lună la alta, posibilitatea de a depune la C.E.C. sau de a investi într-o activitate particulară fiind redusă, inexistentă la familiile tinere anchetate. Dacă acestea din urmă reușesc să o facă pînă la urmă, acestea se datorează transferurilor economiilor părinților.

În cadrul cheltuielilor de consum, ponderea cea mai mare o dețin cheltuielile cu produsele alimentare (inclusiv băuturi) la toate familiile cercetate (44,9% pentru eșantionul nostru, cu 5% mai redus decît la eșantionul național), urmate de servicii (30,6%) — cu excepția familiilor de studenți — și de cheltuielile nealimentare (24,5%). Descrierea detaliată a structurii cheltuielilor de consum, pe tipuri de familii, e realizată în tabelele nr. 4, 5, 6.

Pe plan european, situația se prezintă cu totul altfel: cheltuielile alimentare reprezintă doar 16% din cheltuielile de consum, cu 29 de procente mai puțin decît la noi; în schimb, cheltuielile cu serviciile se situează pe primul loc cu 46%, iar cele nealimentare pe locul următor cu 38%*. Această configurație a cheltuielilor de consum în Europa se datorează, printre altele, mai multor aspecte: cheltuielile alimentare sînt destinate achiziționării selectiv-calitative a unor bunuri cu un conținut nutritiv ridicat și nu acumulării cantitative sau a stocării; chiriile și taxele la serviciile medicale sînt foarte ridicate în Occident, ceea ce ridică mult nivelul cheltuielilor cu serviciile destinate locuinței și îngrijirii sănătății; utilizarea unei game foarte largi de servicii, ca

* Aceste ponderi au fost calculate ca o medie simplă pentru un număr de 12 țări europene. La baza calculului a stat studiul „Rapport sur le developpement dans le monde 1990”, Banque Mondiale, Washington, 1990.

o practică uzuală a populației din Vest; activitatea intensă de publicitate și reclamă care duce la accentuarea uzurii morale a unor bunuri nealimentare, la demodarea lor, ceea ce face ca ele să fie rapid înlocuite de către consumatori.

Cheltuielile alimentare dețin ponderi apropiate, între 43—47%, din cheltuielile de consum la toate categoriile de familii, neexistînd diferențieri cantitative, structurale sau calitative însemnate în consumul alimentar al acestora.

Familia alocă cei mai mulți bani pe îmbrăcăminte și încălțăminte în cadrul cheltuielilor nealimentare (în special familiile de muncitori), precum și pe lemne, cărbuni, benzină. Cele mai ridicate cheltuieli pentru achiziționarea de cărți și periodice sînt efectuate de familiile studențești (38,25%).

În cadrul serviciilor, cheltuieli în proporție de aproximativ 30% sînt datorate celor referitoare la locuință, sub medie situîndu-se studenții cu 26,3%. Cheltuielile familiale pentru odihnă și recreare se situează pe locul imediat următor (23,1%), locul întii la studenți, de_vansînd, paradoxal, cheltuielile pentru transport, îngrijirea și educația copilului, sănătate. Aceasta se explică prin faptul că petrecerea unui concediu anual în afara localității de reședință necesită, în condițiile de azi, sume foarte mari de bani.

Ierarhia fiecărui tip de cheltuială în totalul cheltuielilor de consum se menține și în cazul familiilor tinere. La familiile mixte, situația e ușor schimbată dacă ne referim în special la cheltuielile cu serviciile. Acest tip de familie cheltuiește mult mai mult pentru odihnă și recreare, apoi pentru transport și îngrijirea copilului. Familiile omogene prezintă aceeași distribuție a cheltuielilor de consum ca și eșantionul anchetat, în ansamblul său.

În cazul efectuării analizei cheltuielilor de consum în funcție de venituri, situația de mai sus pentru cele 4 tipuri de familii structurate după categoria socio-profesională, ca și pentru familiile mixte sau omogene e asemănătoare (tabelele 4—6). Familiile tinere cheltuiesc mult mai mult din veniturile lor pentru cumpărarea de cărți și periodice; acestea sînt preocupate într-o măsură mai ridicată de îngrijirea și educația copilului, cheltuiesc mai mult pe alimente, ca și pe îmbrăcăminte, față de eșantionul anchetat. Transportul de agrement deține 1/2 din cheltuielile curente de transport.

Apar frecvent solduri negative la sfîrșitul lunii datorate ori faptului că nu au fost declarate numerarul la începutul lunii și alte surse de venit, sau ca urmare a faptului că au fost exagerate cheltuielile; în foarte multe cazuri explicația constă în faptul că tot mai puține familii reușesc să facă față costului ridicat al vieții, recurgînd adesea la împrumuturi.

Informațiile culese au permis determinarea de diferite modele de consum, pe categorii socio-profesionale, pe tipuri de familii — omogene, mixte, tinere. Modelele pot fi analizate atît valoric, cît și procentual.

Fiecare model de consum poate fi raportat, de asemenea, la cheltuielile lunare de consum, la cheltuielile totale sau la venituri, în funcție de perspectiva din care vrem să analizăm consumul respectivei familii.

Structura cheltuielilor lunare de consum la familiile cercetate în funcție de categoria socio-profesională în trim. III 1990

Cheltuieli Categ. de cheltuieli	%															
	din chelt. nealim./ servicii				din chelt. de consum				din total cheltuieli				din venituri			
	munc.	intelect.	studenți	pensionari	munc.	intelect.	studenți	pensionari	munc.	intelect.	studenți	pensionari	munc.	intelect.	studenți	pensionari
a) Chelt. alim.	—	—	—	—	49,5	42,6	44,0	43,6	38,4	31,75	43,6	38,0	37,3	30,0	47,6	35,3
b) Chelt nealim.	100	100	100	100	19,2	25,2	32,5	20,9	14,9	19,0	32,1	18,3	14,4	17,6	35,1	17,0
— îmbrăc. și încălt.	70,0	50,6	61,75	56	13,4	12,75	20,0	11,7	10,4	9,5	19,8	10,2	10,1	8,9	21,7	9,5
— lemne, cărb., benzină	13,3	34,9	—	30,4	2,6	8,8	—	6,4	2,0	6,6	—	5,5	1,9	6,2	—	5,1
— cărți, periodice	16,7	14,5	38,25	13,6	3,2	3,65	12,5	2,8	2,5	2,9	12,3	2,6	2,4	2,5	13,4	2,4
c) Servicii	100	100	100	100	31,3	32,0	23,5	35,5	24,3	23,8	23,2	30,9	23,6	22,4	25,4	28,7
— locuință	31,8	30,3	26,3	30,8	9,9	9,7	6,2	10,9	7,8	7,2	6,0	9,6	7,5	6,8	6,7	8,8
— transport	23,5	13,2	30,3	12,9	7,3	4,2	7,1	4,6	5,7	3,15	7,0	3,9	5,6	2,9	7,7	3,7
— oblig.	14,5	7,0	17,5	4,8	4,5	2,2	4,1	1,7	3,5	1,7	4,0	1,5	3,4	1,6	4,5	1,4
— de agrement	9,0	6,2	12,8	8,1	2,8	2,0	3,0	2,9	2,2	1,45	3,0	2,4	2,2	1,3	3,2	2,3
— medic și îngrij. sănătății	8,0	4,9	0,4	12,0	2,5	1,6	0,2	4,3	1,9	1,2	0,3	3,7	1,9	1,1	0,2	3,5
— îngrij. și educ. copiilor	6,0	18,6	—	11,5	1,9	6,0	—	4,1	1,5	4,4	—	3,5	1,4	4,2	—	3,3
— odihnă și recreare	24,8	29,0	37,7	25,0	7,8	9,0	8,8	8,9	6,0	7,0	8,7	7,8	5,8	6,5	9,5	7,2
— poștă și telecom.	5,9	4,0	5,3	7,8	1,9	1,5	1,2	2,7	1,4	0,85	1,2	2,4	1,4	0,9	1,3	2,2

Structura cheltuielilor	Categoria socio- profesională	Muncitori	Intelectuali	Studenti	Pensionari
CHELTUIELI LUNARE DE CONSUM,					
din care :		5485	6791	3302	4461
a) Cheltuieli alimentare		2715	2893	1455	1945
b) Cheltuieli nealimentare		1053	1712	1072	935
— îmbrăcăminte și încălțăminte	736,5		866	662	524
— lemne, cărbuni, benzină	140		599	—	284
— cărți, periodice	176,5		253	410	127
c) Servicii	1717		2176	775	1581
— legate de locuință	546		660	204	486
— de transport	404		287	235	204
— obligatoriu	248		154	136	76
— de agrement	156		138	99	128
— medicale și îngrijirea sănătății	139		108	3	191
— îngrijirea și educarea copiilor	104		406	—	181
— de odihnă și recreare	427		628	292	397
— de poștă și telecom.	97		256	41	122

**Structura cheltuielilor lunare de consum a familiilor tinere,
in trimestrul III 1990**

— % —

Cheltuieli Categoriile de cheltuieli	din chelt. alim./servicii			din chelt. de consum			din total cheltuieli			din venituri		
	munci- tori	intelec- tualii	stu- denți	munci- tori	intelec- tualii	stu- denți	munci- tori	intelec- tualii	stu- denți	munci- tori	intelec- tualii	stu- denți
a) <i>Cheltuieli alimentare</i> (inclusiv băuturi)				52,8	43,6	43,6	39,5	38,0	43,6	41,2	39,7	44,7
b) <i>Cheltuieli nealimentare</i>	100	100	100	17,7	26,0	17,8	13,2	22,5	17,8	13,8	23,6	18,3
— îmbrăcăminte și încălțăminte	61,5	4,7	43	10,8	12,0	7,7	8,0	10,6	7,7	8,5	11	7,9
— lemne, cărbuni, benzină	25,3	31,7	—	2,8	8,2	—	2,2	7,0	—	2,1	7,5	—
— cărți, periodice	13,2	21,3	57	4,1	5,8	10,1	3,0	4,9	10,1	3,2	5,1	10,4
c) <i>Servicii</i>	100	100	100	29,5	30,4	38,6	22,0	26,5	38,6	23,0	27,7	39,7
— legate de locuință	24	34,2	44,2	7,0	10,4	16,9	5,3	9,0	16,9	5,5	9,5	17,4
— transport obligatoriu de agrement	31,8 19,0 12,8	12,8 1,8 11,0	19,3 19,3 —	9,4 5,6 3,8	3,9 0,5 3,4	7,5 7,5 —	7,0 4,2 2,8	3,4 0,5 2,9	7,5 7,5 —	7,3 4,4 2,9	3,5 0,5 3	7,7 7,7 —
— medic. și îngrijirea sănăt.	8,0	4,5	—	2,4	1,6	—	1,7	1,4	—	1,8	1,9	—
— îngrij. și ed. copilului	7,6	19,0	—	2,2	5,7	—	1,6	5,0	—	1,7	5	—
— odihnă+recreare	23,4	22,5	32,8	6,9	6,8	12,8	5,0	6,0	12,8	5,4	6	13,1
— poștă și telecomunicații	5,2	7,0	3,7	1,6	2,0	1,4	1,4	17,0	1,4	1,3	1,8	1,5

Categoria socio-profesională Structura cheltuielilor	Muncitori	Intelectuali	Studenti
<i>Total cheltuieli de consum,</i>			
din care :	6326	7297	4593
a) <i>cheltuieli alimentare</i>	3345	3180	2000
b) <i>cheltuieli nealimentare</i>	1118	1893	820
— îmbrăcăminte și încălțăminte	687	893	353
— lemne, cărbuni, benzină	171	600	—
— cărți și periodice	260	400	467
c) <i>Servicii</i>	1863	2224	1773
— legate de locuință	447	760	780
— de transport	593	284	343
obligatoriu	355	36	343
de agrement	238	248	—
— medic și îngrijirea sănătății	150	110	—
— îngrijirea și educația copil	141	420	—
— odihnă și recreare	436	500	583
— poștă și telecomunicații	96	150	67

Structura cheltuielilor lunare de consum la familiile omogene și mixte

— % —

Structura cheltuielilor	Tipuri de familie	Familie mixtă				Familie omogenă			
		din chelt. nealim./servicii	din chelt. consum	din total chelt.	din venituri	din chelt. nealim./servicii	din chelt. consum	din total chelt.	din venituri
a) <i>Cheltuieli alimentare</i> (inclusiv băuturi)		—	46,0	32,0	31,8	—	40,4	31,3	28,0
b) <i>Cheltuieli nealimentare</i>		100,0	23,0	16,4	16,0	100,0	25,6	20,7	18,5
— îmbrăcăminte și încălțăminte		56,5	13,0	9,3	9,0	46,8	12,4	9,7	8,6
— lemne, cărbuni, benzină		27,8	6,5	4,5	4,5	39,6	10,5	8,2	7,3
— cărți, periodice		15,7	3,5	2,6	2,5	13,6	3,7	2,8	2,6
c) <i>Servicii</i>		100,0	31,0	21,6	21,0	100,0	33,0	25,7	23,0
— legate de locuință		26,4	8,0	5,7	5,6	33,0	10,8	8,4	7,5
— de transport		13,0	4,0	2,8	2,7	13,0	44,4	3,4	3,0
— obligatoriu		7,0	2,5	1,7	1,7	6,1	2,1	1,6	1,4
— de agrement		6,0	1,5	1,1	1,0	6,9	2,3	1,8	1,6
— medicale și îngrijirea sănătății		5,2	1,6	1,0	1,0	4,7	1,5	1,2	1,0
— îngrijirea și educarea copiilor		9,5	3,0	2,0	2,0	25,0	8,2	6,4	5,7
— odihnă și recreare		37,2	11,6	8,0	8,0	23,0	7,6	6,0	5,3
— poștă și telecomunicații		8,7	2,8	2,1	1,7	1,3	0,5	0,3	0,5